
Problemy i poglądy

Beata Zdanowicz

PROFESOR WŁADYSŁAW BAKA – UCZONY, REFORMATOR, BANKOWIEC*

Profesor Władysław Baka 24 marca 2016 r. skończył 80 lat. Ten dostojny jubileusz to doskonała okazja, by na łamach „Bezpiecznego Banku” przybliżyć sylwetkę człowieka, który był pomysłodawcą powstania tego periodyku i stworzył podstawy dla jego rozwoju w środowisku akademików i praktyków. Ale oczywiście nie tylko...

Bankowiec, działacz polityczny, ekonomista, profesor Uniwersytetu Warszawskiego – przez wiele lat Profesor łączył, z powodzeniem, pracę bankowca, naukowca, dydaktyka. Jego największa zawodowa aktywność przypadła na okres gruntownej przebudowy polskiej gospodarki – od systemu centralnie planowanego do wolnorynkowego.

Składając Panu Profesorowi podziękowania za ogromną pracę jaką wykonał na rzecz polskiej nauki, polskiej bankowości oraz nowoczesnej Polski i życząc wszelkiej pomyślności, przedstawiam w ramach swoistego prezentu Jego sylwetkę i biografię, na tle historycznych przemian jakie zaszły w Polsce.

PROFESOR – NAUKOWIEC

Profesor Władysław Baka swoje losy jako naukowca związał z Wydziałem Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego. W latach 1953–1958 studiował na Wydziale Ekonomii Politycznej – taką nazwę w latach 1953–1968 nosił wydział

---

* Za pomoc w przygotowaniu tekstu bardzo dziękuję Pani Oldze Szczepańskiej, Panu Kazimierzowi Bocy oraz Panu Profesorowi Janowi Szambelańczykowi – jego pomysłodawcy.

Uniwersytetu kształcący w dziedzinie ekonomii. W czerwcu 1958 roku Profesor Baka uzyskał tytuł magistra ekonomii i został zatrudniony jako pracownik naukowy – najpierw na stanowisku asystenta, potem starszego asystenta. W 1966 roku został doktorem nauk ekonomicznych po obronie rozprawy przygotowanej pod kierunkiem wybitnego polskiego ekonomisty prof. dr. Czesława Bobrowskiego i awansował na stanowisko adiunkta.

Wydział Ekonomii Politycznej został w 1968 roku przekształcony w Instytut Nauk Społecznych i włączony do nowo utworzonego Wydziału Nauk Społecznych UW. Tak funkcjonował do września 1977 roku. W tym czasie – w 1971 roku – Profesor Baka uzyskał tytuł doktora habilitowanego nauk ekonomicznych i objął stanowisko docenta. W 1977 roku został mianowany profesorem nadzwyczajnym.

W 1977 roku w miejsce Instytutu utworzony został, funkcjonujący do dziś, Wydział Nauk Ekonomicznych. Początkowo Profesor Baka pracował w Zakładzie Planowania i Polityki Gospodarczej. Później związany był przez wiele lat z Katedrą Bankowości i Finansów (kierował nią prof. dr hab. Witold Koziński), która powstała w 1992 roku. Ukoronowaniem kariery naukowej Jubilata było nadanie mu w lutym 1989 roku tytułu profesora zwyczajnego.

Warto wspomnieć, że praca na Uniwersytecie Warszawskim to nie jedyna aktywność dydaktyczna Jubilata. Od stycznia 2000 roku pracował również jako Profesor Akademii Leona Koźmińskiego.

Profesor Baka uczestniczył także w wielu radach naukowych. Przykładowo, od 1992 roku był Przewodniczącym Rady Naukowo-Programowej Międzynarodowej Szkoły Bankowości i Finansów w Katowicach. Kształcenie kadr było dla Pana Profesora zawsze niezwykle istotne. Jeszcze jako Prezes NBP zabiegał, by część majątku PZPR przeznaczyć na utworzenie tej właśnie szkoły w Katowicach. Była ona wspólnym przedsięwzięciem NBP, kilku największych polskich banków oraz bankowców z Francji, z którymi Pan Profesor – bardzo dobrze zresztą mówiący po francusku – miał dobre kontakty.

Od 2001 roku był Członkiem Rady Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Prezesie Rady Ministrów, a od 2001 roku był członkiem Komitetu Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk.

PROFESOR – REFORMATOR

Działalność publiczna Profesora Baki przypadła na czas przemian ustrojowych i transformacji gospodarczej Polski. W latach 1980–1990 Profesor był bezpośrednio zaangażowany w przygotowanie koncepcji, a następnie realizację reformy gospodarczej oraz rynkowej przebudowy polskiej bankowości. Uczestniczył w rozmowach Okrągłego Stołu jako specjalista polityki społeczno-gospodarczej i reform systemowych. Należy zauważyć, że Polska była w procesie tych zmian prekursorem i nie

można było – jak to jest obecnie powszechne – powoływać się na doświadczenia innych krajów. Dlatego ważna była kreatywność w tworzeniu i wdrażaniu nowatorskich reform. Pomysły musiały być oryginalne, a ich skuteczności nie dało się przetestować w teoretycznych modelach gospodarki. Tym większy szacunek i uznanie należy się za ówczesną odwagę w ich formułowaniu i konsekwencję w działaniu.

Przemiany zapoczątkowane w latach 80. podzieliły polskich ekonomistów na trzy główne nurty: zachowawczy, reformistyczny i negujący zasadność systemu centralnego planowania. W tym okresie na Wydziale Nauk Ekonomicznych przeważał nurt reformistyczny, do którego bez wątpienia należał Władysław Baka – obok Aleksandra Łukaszewicza czy Zdzisława Sadowskiego. Był nie tylko inicjatorem, ale także działał aktywnie na rzecz przygotowania reform polskiego systemu gospodarczego. Jak wspomina Profesor Jacek Kochanowicz – wieloletni pracownik Wydziału Nauk Ekonomicznych UW – Profesor Baka to jedna z tych osób, które potrafiły odgrywać pozytywną rolę przed, jak i po transformacji ustrojowej. Co więcej, to człowiek, który w ramach politycznych ograniczeń kierował się ekonomiczną racjonalnością¹ i dla którego interes publiczny był nadrzędny².

Proces przemian w gospodarce i w bankowości polskiej nie byłby możliwy bez zaangażowania i twórczego wkładu Profesora Baki, który na długo przed zainicjowaniem znanego na świecie Planu Balcerowicza działał w kierunku urynkwienia polskiej gospodarki. Już na początku lat 80. Profesor współtworzył koncepcję reformy gospodarczej. Jej hasłem przewodnim była: samodzielność, samorządność i samofinansowanie przedsiębiorstwa. Zasady gospodarki pieniężno-rynkowej miały zostać skojarzone ze strategicznym planowaniem w skali całej gospodarki. Zadanie mogło wydawać się karkołomne, jednak świadczyło o silnej woli zmiany zasad gospodarowania jeszcze w czasie funkcjonowania w Polsce ustroju socjalistycznego. Bardzo duże zmiany miały wówczas dotknąć sferę bankowości.

Przez pierwsze lata reformatorom udało się uniezależnić Narodowy Bank Polski od Ministerstwa Finansów oraz zwiększyć jego rolę w kształtowaniu polityki pieniężno-kredytowej. Stworzono możliwości organizowania banków w formie spółek akcyjnych. Ale prawdziwe przyspieszenie dokonało się w 1986 roku. Pod kierownictwem Profesora Baki, który pełnił wówczas funkcję Prezesa NBP, przygotowano kompleksową reformę bankową. Przede wszystkim podjęto prace nad programem umacniania pieniądza w gospodarce, po drugie przygotowywano program przebudowy systemu bankowego. W 1987 r. powstały dwa ważne dokumenty: „Reforma systemu bankowego (cele – założenia i kierunki)”³ – dokument o kompleksowej

¹ *Księga Jubileuszowa Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego 1953–2013*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2013, s. 120–121.

² R. Kowalski, wywiad ze zbioru P. Aleksandrowicz, A. Fandrejewska-Tomczyk, *Reforma polskiego systemu bankowego w latach 1987–2004 we wspomnieniach jej twórców*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego i Fundacja NBP, Warszawa 2016, s. 28.

³ „Bank i Kredyt”, nr 7/1987.

zmianie systemu bankowego oraz „Program umacniania pieniądza”⁴ – pierwszy dokument w powojennej Polsce, w którym poprawę funkcjonowania gospodarki wiązano z naprawą pieniądza. W efekcie wypracowanych koncepcji miał powstać w Polsce dwupoziomowy system bankowy. W szczególności ze struktury NBP planowano wydzielić PKO jako pełnoprofilowy bank państwowy, a następnie kilka samodzielnych banków depozytowo-kredytowych. NBP miał również zostać zreformowany, a jego niezależność i rola wzmocniona. Zakładano opracowanie nowych ustaw: ustawy Prawo bankowe oraz ustawy o NBP. Następnie przewidywano tworzenie banków na podstawie nowych regulacji prawnych, warunki wejścia na rynek miały zostać zliberalizowane. I tak też się stało.

W pierwszej połowie 1988 roku wydano zgodę na działalność Łódzkiego Banku Rozwoju SA będącego spółką akcyjną przedsiębiorstw, instytucji i osób prywatnych. NBP przekształcony został w bank centralny typowy dla rozwiniętej gospodarki rynkowej. Jego celem stało się umacnianie polskiego pieniądza. Ukoronowaniem zmian było zaś uchwalenie 31 stycznia 1989 roku nowych ustaw: ustawy Prawo bankowe oraz ustawy o Narodowym Banku Polskim. Warto odnotować, że do prawa została wówczas wprowadzona zasada, że bank centralny nie może finansować deficytu budżetowego większego niż 2 procent planowanych wydatków. Było to rozwiązanie, które miało służyć kontroli wpływu pieniądza do gospodarki. Trzeba zaznaczyć, że na ówczesne standardy był to istotny krok w kierunku niezależności banku centralnego i ograniczenia jego zaangażowania w finansowanie budżetu. W tamtym okresie w Unii Europejskiej i na świecie obecne standardy bankowości centralnej jeszcze nie były powszechne, tym bardziej na uznanie zasługuje kierunek reform obrany przez Profesora Bakę jako prezesa NBP.

O zmianach w polskiej bankowości tego okresu mówiono, że była to „reformacja Baki”⁵. W ich realizacji kluczową rolę odegrała autorska wizja Profesora. Co więcej, reforma w zakresie bankowości stała się podstawą dla wdrożenia kolejnych etapów reform gospodarczych w naszym kraju. Jak wiadomo gospodarka rynkowa bez banków to jak organizm bez krwioobiegu. Dlatego tak ważne było odpowiednio wczesne budowanie systemu bankowego z Narodowym Bankiem Polskim jako klasycznym bankiem centralnym i komercyjnie działającymi bankami. Jak wspomina Andrzej Topiński, wiceprezes NBP w latach 1989–1992, Profesor lubił pomysły i plany, a także sam wiele stworzył⁶. Nie był jednak tylko twórcą teorii, ale potrafił te idee i plany wdrażać w życie.

---

⁴ „Bank i Kredyt”, nr 11–12/1987.

⁵ D. Daniluk, wywiad ze zbioru P. Aleksandrowicz, A. Fandrejewska-Tomczyk, *Reforma polskiego systemu bankowego w latach 1987–2004...*, op. cit., s. 53.

⁶ *Ibidem*, s. 42.

Podsumowując działalność społeczno-polityczną i państwową Profesora, można wymienić następujące funkcje, jakie sprawował:

- ❖ Sekretarz Komisji do spraw Reformy Gospodarczej w latach 1981–1985
- ❖ Minister – Pełnomocnik Rządu do spraw Reformy Gospodarczej w latach 1981–1985
- ❖ Prezes Narodowego Banku Polskiego w latach 1985–1988 i 1989–1991
- ❖ Członek Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym Rady Państwa w latach 1986–1989
- ❖ Współprzewodniczący Zespołu do spraw Społeczno-Ekonomicznych i Reform Systemowych oraz sygnatariusz porozumień Okrągłego Stołu w 1989 roku
- ❖ Gubernator z ramienia Polski w Banku Światowym w drugiej połowie lat 80.
- ❖ Przewodniczący Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w latach 1995–1999 oraz 2003–2007.

Piastując powyższe funkcje, Profesor Baka brał udział w wielu spotkaniach międzynarodowych, w których zapoznawał ekonomistów z całego świata z postępem reform w Polsce. Trzeba pamiętać, że w latach 80. w państwach socjalistycznych reformy polskie traktowane były jak herezja⁷. Niemniej jednak reformatorzy z innych socjalistycznych państw doceniali możliwą wymianę myśli i poglądów. Przykładowo Profesor zapoznawał z programem liberalizacji politycznej i rynkowej przebudowy gospodarki jaka ma miejsce w Polsce, a także z przebiegiem i oczekiwaniami dotyczącymi Okrągłego Stołu, partnerów z ówczesnej Czechosłowacji. Po latach Vaclav Klaus – późniejszy premier, a następnie prezydent Republiki Czeskiej – uznał w rozmowie z Profesorem tę wymianę myśli za niezwykle dla nich istotną i pomocną⁸.

PROFESOR – BANKOWIEC

Przyglądając się działalności Profesora Baki w latach 90. śmiało można stwierdzić, że dzięki jego wizjom, które z powodzeniem wprowadził w życie, uformowana została polska sieć bezpieczeństwa finansowego.

W odniesieniu do banku centralnego oraz nadzoru bankowego, opisane powyżej reformy doprowadziły do zbudowania niezależnego NBP, odpowiedniego dla budowanej gospodarki rynkowej. Wzorem do naśladowania w tworzeniu bankowości centralnej był niemiecki Bundesbank. Sukces tego procesu w bardzo dużym stopniu zawdzięczamy osobistemu zaangażowaniu Władysława Baki⁹. Obok zaangażowania

⁷ W. Baka wraz z zespołem Studenckiego Koła Naukowego, *Transformacja bankowości polskiej w latach 1988–1995, studium monograficzno-porównawcze*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 1997, s. 26.

⁸ W. Baka, *Zmagania o reformę*, Iskry, Warszawa 2007, s. 299.

⁹ R. Kowalski, wywiad ze zbioru P. Aleksandrowicz, A. Fandrejewska-Tomczyk, *Reforma polskiego systemu bankowego w latach 1987–2004...*, op. cit., s. 18–29.

i odwagi kluczowe znaczenie miała wiedza Profesora Baki o bankowości, relatywnie szeroka w porównaniu z innymi decydentami¹⁰. Warto zauważyć, że wiele osób¹¹ wspomina, iż w czasie prezesury Profesora w NBP współpraca z Ministerstwem Finansów układała się dobrze i była pełna wzajemnego szacunku, co było w dużej mierze zasługą koncyliacyjnego charakteru Profesora Baki¹². Jak wspomina Profesor Leszek Balcerowicz¹³ – ówczesny Minister Finansów – nie było wówczas głębszych różnic poglądów między NBP a Ministerstwem Finansów – wszystkie decyzje makroekonomiczne podejmowane były wspólnie, w tym ustalenie początkowego kursu waluty, dewaluacja w 1991 r., czy następnie przejście na *crawling peg*. Należy podkreślić, że były to decyzje trudne, nie tylko merytorycznie, ale i psychologicznie, podejmowane w warunkach dynamicznie zmieniającej się sytuacji gospodarczej.

W warunkach hiperinflacji, powodującej codzienne zmagania o zapewnienie dostatecznej ilości pieniądza papierowego w obiegu, Profesor Baka nie zanieczywał myśli o przyszłości. W lipcu 1990 roku zapowiedział prace nad projektem denominacji złotego i w tym samym roku rozpoczęto bicie monet do wprowadzenia do obiegu po denominacji.

Do przemian w samej bankowości centralnej trzeba zaliczyć także zorganizowanie od podstaw nadzoru ostrożnościowego. Przekształcenie polskiego systemu bankowego w dwupoziomowy i umożliwienie powstawania banków komercyjnych, opartych także na kapitale prywatnym, wywołało konieczność powołania specjalnego organu nadzorczego. Najprawdopodobniej, ze względów ekonomiczno-organizacyjnych, zdecydowano, że zadania nadzoru bankowego będą wykonywane w strukturze banku centralnego. Na początku formalnie przekształcono Departament Przemysłu NBP (przez lata zajmował się finansowaniem przedsiębiorstw), powierzając mu funkcje nadzoru bankowego. W 1990 r. zaś Departament Nadzoru Bankowego zmienił nazwę na Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego (GINB)¹⁴. Jak wspomina Paweł Wyczański¹⁵ – wieloletni pracownik NBP, a w latach 90. Przewodniczący Rady Nadzorczej Banku Zachodniego SA – Profesor Baka – jako Prezes NBP – dość silną ręką prowadził banki. W rezultacie – mimo braku obowiązku formalnego – banki wykonywały powierzone im zadania ze względu na jego autorytet. Kiedy nie było jeszcze opracowanych i wdrożonych instrumentów polityki pieniężnej, to właśnie autorytet Jubilata był podstawą *gentlemen's agreement*, zawiera-

¹⁰ A. Topiński, wywiad ze zbioru P. Aleksandrowicz, A. Fandrejewska-Tomczyk, *Reforma polskiego systemu bankowego w latach 1987–2004...*, *op. cit.*, s. 32.

¹¹ Przykładowo A. Topiński, J. Koźmiński, L. Balcerowicz, [w:] P. Aleksandrowicz, A. Fandrejewska-Tomczyk, *Reforma polskiego systemu bankowego w latach 1987–2004...*, *op. cit.*, s. 39, 71 i 86.

¹² *Ibidem*, s. 39.

¹³ *Ibidem*, s. 86.

¹⁴ D. Daniluk, S. Niemierka, *Nadzór bankowy w Polsce*, „Bank i Kredyt”, 9/2005, s. 8.

¹⁵ P. Aleksandrowicz, A. Fandrejewska-Tomczyk, *Reforma polskiego systemu bankowego w latach 1987–2004...*, *op. cit.*, s. 243.

nych z prezesami największych komercyjnych banków w kluczowych sprawach kształtowania płynności i zdolności emisyjnej banków komercyjnych.

Wybitny ekonomista Jeffrey Sachs w wywiadzie¹⁶ akcentował: „Odkąd prezesem NBP został profesor Baka, są coraz liczniejsze dowody, iż NBP staje się prawdziwym bankiem centralnym”.

Nie sposób pominąć zasług Jubilata w utworzeniu Związku Banków Polskich. Jak wspomina Krzysztof Pietraszkiewicz – od początku zaangażowany w organizowanie izby gospodarczej banków w Polsce, a od 2003 r. jej Prezes – w 1990 r. to właśnie Profesor Baka podczas posiedzenia Rady Banków, jaka wówczas działała przy NBP, skierował do zgromadzonych prezesów następujące słowa: „...chyba nadszedł już czas, żebyście sformowali reprezentację interesów i problemów sektora bankowego w sposób bardziej odpowiadający temu, co się wydarzyło na rynku”¹⁷. Był to bezpośredni sygnał, który zmobilizował środowisko do utworzenia ZBP.

Idei utworzenia ZBP towarzyszyła inicjatywa opracowania koncepcji powołania instytucji infrastruktury polskiego sektora bankowego, tj. izby rozliczeniowej i transmisji danych. Profesor Baka dostrzegał również społeczny wymiar przemian w bankowości polskiej. Wobec dominującej pozycji banków, i z niej płynących zagrożeń dla klientów, powołał w NBP Rzecznika Praw Klientów Banków, którego uwaga skupiała się przede wszystkim na zapewnieniu praw klientów w umowach zawieranych z bankami.

Paradoksalnie, z punktu widzenia zasług dla reformy i liberalizacji bankowości w Polsce, w okresie kryzysu bankowego po 1994 roku, Profesor Baka był współtwórcą kolejnego ogniwa sieci bezpieczeństwa finansowego – Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Powołana ustawą z 14 grudnia 1994 roku instytucja została bardzo sprawnie zorganizowana i skutecznie wypełniała (wbrew pesymistycznym opiniom) ustawowe funkcje już od wiosny 1995 r. Niezwykle intensywnymi i pionierskimi wręcz – na polskim gruncie – pracami Rady, której nadzorcze obowiązki silnie dawały się we znaki Zarządowi BFG, kierował Profesor Baka. Znamcy tematu gwarantowania depozytów wiedzą, że systemy te w poszczególnych krajach, do czasu uregulowań po ostatnim globalnym kryzysie finansowym, były bardzo różnorodne. I choć w Unii Europejskiej doszło do harmonizacji zasad ich działania, to na początku tak nie było. Kształtując zasady i procedury funkcjonowania BFG, należało przesądzać niemal o wszystkim, w ramach dość ogólnych regulacji ustawowych. Zadania te wykonywali członkowie pierwszej Rady i Zarządu pod przewodnictwem Profesora, pracując dość często po kilka dni w tygodniu w zespołach roboczych.

Jak wspomina Profesor Jan Szambelańczyk, członek Rady BFG od początku jej istnienia, Profesor Baka miał niezwykle rozwinięte poczucie obowiązku i odpowie-

¹⁶ „Polityka” 6 stycznia 1990 r.

¹⁷ K. Pietraszkiewicz, wywiad ze zbioru P. Aleksandrowicz, A. Fandrejewska-Tomczyk, *Reforma polskiego systemu bankowego w latach 1987–2004...*, op. cit., s. 18–29.

działności za podejmowane decyzje. Wiele mówiącym przykładem w tym zakresie jest nieprzyjęcie propozycji Prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego powołania na członka Rady Polityki Pieniężnej, z uzasadnieniem, iż ma obowiązek dokończenia kadencji Przewodniczącego Rady BFG.

Od początku Profesor dążył do tego, by BFG był instytucją nie tylko wypełniającą ustawowe funkcje gwarantowania depozytów i udzielania pomocy finansowej bankom zagrożonym niewypłacalnością, ale również aby stał się ośrodkiem wysokiej klasy analiz oraz badań w dziedzinie bezpieczeństwa finansowego. W ten nurt działań wpisuje się m.in. inicjatywa stworzenia w 1997 roku periodyku poświęconego stabilności systemu finansowego, ze szczególnym uwzględnieniem systemu bankowego. Czasopismo to, w tym także jego nazwa, to pomysł Profesora, kontynuowany z sukcesem niemal już 20 lat. Równoległe z utworzeniem „Bezpiecznego Banku” Profesor zapoczątkował także interdyscyplinarne seminaria z udziałem akademików i ekspertów z kraju i zagranicy, które przez ponad dekadę były forum wymiany myśli teoretycznej i doświadczeń w dziedzinie gwarantowania depozytów i stabilności systemu bankowego. Seminaria BFG stały się także płaszczyzną współpracy i współdziałania Funduszu ze środowiskiem akademickim.

PROFESOR – MENTOR

Profesor Baka uwielbia młodzież i jest to relacja z wzajemnością. Chętnie przebywa w gronie młodych ludzi, dobrze się wśród nich czuje. Zawsze potrafił zmobilizować studentów do pracy, zaciekawić i zachęcić do pogłębienia zainteresowań. Na początku lat 90., kiedy diametralnie zmieniło się nastawienie do reżimu gospodarowania w Polsce, w związku z przejściem do gospodarki rynkowej, Profesor bardzo dbał o to, by uczyć aktualnych zagadnień z uwzględnieniem najnowszych trendów w ekonomii akademickiej. Polecał wartościowe zagraniczne książki, dostarczał artykuły warte przeczytania. Z uwagi na fakt, że sam współtworzył nową bankowość w Polsce, był w wielu sprawach na bieżąco i niezwykle dobrze poinformowany.

W stosunku do studentów Profesor jest otwarty i pełen wiary w ich możliwości. Niejedna osoba zawdzięcza mu tytuł naukowy, ponieważ umiał motywować do podejmowania nowych i ambitnych wyzwań. O takich promotorów już coraz trudniej – opiekuńczy, zaangażowany, krytyczny i potrafiący mobilizować do pracy.

W okresie zatrudnienia na Uniwersytecie Warszawskim Profesor Baka był chętnie wybieranym promotorem prac magisterskich i doktorskich spośród nauczycieli akademickich Katedry Finansów i Bankowości. Rejestr doktorów Wydziału Nauk Ekonomicznych UW wykazuje, że Profesor był promotorem 19 osób, które uzyskały tytuł doktora nauk ekonomicznych¹⁸.

---

¹⁸ *Księga Jubileuszowa...*, op. cit., s. 169–195.

W przypadku wielu osób Profesor był nie tylko promotorem pracy magisterskiej, ale opiekunem naukowym i mentorem w kolejnych latach kariery zawodowej. Wyróżniającym się osobom proponował pracę, czy to na Uniwersytecie, czy też w tworzonych lub reformowanych przez niego instytucjach. Wiedział, że Polsce, szczególnie w okresie zmian ustrojowych, potrzebni są młodzi, chętni do pracy ekonomiści. Dziś Profesor może być dumny z wielu swoich studentów, którym stworzył taką szansę.

PROFESOR – AUTOR

Profesor Baka jest autorem licznych publikacji z dziedziny ekonomii, a w szczególności bankowości centralnej i systemów gwarantowania depozytów. Jest uznanym ekspertem w tej dziedzinie. Opublikował około 300 artykułów naukowych oraz kilkanaście książek. Do najważniejszych publikacji książkowych Profesora Baki należą:

- ❖ „Programowanie rozwoju gałęzi przemysłu” (1973)
- ❖ „Planowanie gospodarki narodowej” (współautor – 1976)
- ❖ „Strategia rozwoju gospodarczego Polski” (1980)
- ❖ „Polska reforma gospodarcza” (1982)
- ❖ „Transformacja bankowości polskiej w latach 1988–1995. Studium monograficzno-porównawcze” (z zespołem studentów – 1997)
- ❖ „Development and Change within the Polish Banking System” (1998)
- ❖ „U źródeł wielkiej transformacji” (1999)
- ❖ „Bankowość centralna” (2001)
- ❖ „W tyglu transformacji ustrojowej” (2004)
- ❖ „Bankowość europejska” (2005)
- ❖ „Systemy gwarantowania depozytów w Polsce i na świecie” (2005)
- ❖ „Zmagania o reformę” (2007)

Pomimo upływu dwóch dekad nadal kopalnią wiedzy i informacji o przesłankach i procesach zmian w polskim sektorze bankowym i ludziach bankowości jest monumentalna monografia pt. „Transformacja bankowości polskiej w latach 1988–1995. Studium monograficzno-porównawcze”. Ta wydana w 1997 roku publikacja nie tylko szczegółowo charakteryzowała reformy lat 80. i 90., ale była pierwszą kompleksową oceną procesu komercjalizacji i urynkowania sektora bankowego w Polsce. Do jej przygotowania Profesor zachęcił i pozyskał studentów Wydziału Nauk Ekonomicznych. Dzięki wspólnej pracy pod troskliwym okiem Profesora studenci przeanalizowali procesy i efekty wyodrębnienia ze struktury NBP dziewięciu banków komercyjnych. Po wydaniu tej publikacji na ręce Jubilata skierowany został list z podziękowaniem od Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego. W liście tym Prezydent gratuluje Profesorowi młodej i zdolnej kadry.

W okresie przemian ustrojowych lat 90. Profesor Baka czynnie angażował się w politykę wydawniczą „Biblioteki Menedżera i Bankowca”, kierując jej Radą Programową. „Biblioteka” publikowała wartościowe książki z teorii i praktyki bankowości, finansów i zarządzania. Popularyzowała także wyniki badań i dorobek teoretyczny polskich autorów. Warto przypomnieć, że działalność „Biblioteki” zainicjował reprint podręcznika autorstwa Feliksa Wilińskiego – „Bank i jego organizacja” wydany pierwotnie w 1922 r. W przedmowie do wydania tej książki Profesor Baka napisał, że jej wznowienie będzie wyrazem ciągłości pokoleniowej i tradycji bankowej. Przez siedemdziesiąt lat nie pojawił się bowiem w Polsce kolejny podręcznik bankowości. Dowodzi to zainteresowań Jubilata nie tylko bieżącymi problemami, ale również historią i ważnością ciągłości rozwoju.

Swój refleksyjny stosunek do procesów wielkiej zmiany lat 80. i 90. w perspektywie historycznej Profesor zawarł w książce pt. „W tyglu transformacji ustrojowej”. Jest to ciekawy zbiór refleksji i komentarzy, dotyczących przebiegu transformacji w Polsce z szerokiej perspektywy poznawczej i nawiązujących do znanej łacińskiej maksymy *historia est magistra vitae*. W jednym z zamieszczonych w książce esejów¹⁹ Profesor cytuje słowa Władysława Bieńkowskiego, znawcy stosunków społeczno-politycznych: „człowiek istotnie jest twórcą historii, ale jakiej – o tym przekonują się dopiero następne, często odległe pokolenia”. Jubilata cechowała skromność i niechęć do eksponowania swoich zasług, ale też wrażliwość na przejawy niesprawiedliwości i brak zgody na selektywne oceny procesów dziejowych. „W tyglu transformacji ustrojowej” Profesor dokumentuje m.in. dokonania wielu ludzi, w tym także *ancien regime*, którzy przyczynili się do stworzenia warunków i aktywnie tworzyli zreformowany system. Podobną tematykę porusza Profesor w książce „Zmagania o reformę”. Jest to opowieść o wydarzeniach i procesach, w których Jubilat uczestniczył osobiście z racji piastowania funkcji państwowych lub partyjnych. A znany był m.in. z tego, że miał zwyczaj samodzielnego sporządzania notatek, które – jak pokazuje treść tej książki – mają unikatowy charakter, a dla badaczy przeszłości są niemal bezcenne. Zapiski te stały się podstawą do opublikowania swoistego dziennika politycznego, który ujawnia proces kształtowania się reformy gospodarczej lat 80., a także kulisy rozmów przy Okrągłym Stole.

Bardzo ważnymi, szczególnie dla studentów bankowości, publikacjami Profesora Baki stały się „Bankowość europejska” opisująca proces formowania się bankowości w krajach Unii Europejskiej oraz „Bankowość centralna” stanowiąca kompendium wiedzy o bankach centralnych.

W czasie pełnienia funkcji Przewodniczącego Rady BFG Profesor Baka zachęcił natomiast współpracowników do przygotowania pracy zbiorowej „Systemy gwarantowania depozytów w Polsce i na świecie”. Publikacja wydana z okazji 10-lecia

---

¹⁹ W. Baka, *W tyglu transformacji ustrojowej, szkice i komentarze*, Książka i Wiedza, Warszawa 2004.

BFG przybliżyła tematykę systemów gwarantowania depozytów i charakteryzowała funkcjonujące ówczesne systemy w różnych krajach świata. Porównanie treści tej książki, stanowiącej ówczesnie oryginalną monografię, z obecnym *state of act* sieci bezpieczeństwa daje pogląd o szalonej dynamice procesów jakie zaszły w minioniej dekadzie.

PROFESOR – CZŁOWIEK

Za swoją pracę Profesor Baka był wielokrotnie nagradzany. Przypomnijmy jego najważniejsze odznaczenia państwowe i wyróżnienia:

- ❖ Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1974)
- ❖ Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski (1994), za „zasługi w reformowaniu gospodarki”
- ❖ Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1999), za „wybitne zasługi na rzecz reformowania systemu bankowego”
- ❖ Laureat ogólnopolskiego plebiscytu na „Dziesięciu Najwybitniejszych Polskich Bankowców Dziesięciolecia Reform 1989–1999”
- ❖ Odznaczenie francuskie „Etoile Civique” („Gwiazda Obywatelska”) (2002)
- ❖ Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski „w uznaniu wybitnych zasług dla rozwoju system finansowego w Polsce, za osiągnięcia w pracy naukowej i dydaktycznej” (2005).

Posiadane ordery i odznaczenia są dowodem urzędowego uznania dokonań i wyróżnikiem pozycji obywatelskiej zwłaszcza, gdy przyznawane są przez reprezentantów różnych opcji politycznych. Ogląd okresów w jakich Jubilat był doceniany i wyróżniany dowodnie wskazuje, że nie zabiegał on o wynik w najbliższych wyborach, ale troszczył się o następne pokolenia.

Dla człowieka jako członka małych społeczności, z którymi współpracuje bezpośrednio i na co dzień, co najmniej równie ważna jest ich ocena i stosunek. To co najczęściej powtarza się w opiniach osób, które Jubilata znają, które uczył lub z którymi pracował, to przekonanie, że Profesor ma szacunek dla każdego człowieka. Zawsze otwarty na ludzi, na ich pomysły i opinie. Miły, uprzejmy i pogodny. Pracowity, wymagający i zdeterminowany w osiąganiu wytyczonych celów. Miał silnie wyrobione poczucie pilności. Nierzadkie były przypadki, gdy z uśmiechem proponował przygotowanie oryginalnych i złożonych opracowań, stwierdzając, że „nie ma pośpiechu, ale za tydzień chciałby zobaczyć rezultat”. Niezwykle elokwentny. Prezentował koncyliacyjną postawę, co nie kłóciło się jednak z decyzyjnością konieczną na wysokich stanowiskach jakie piastował.

Swoją postawą i sposobem bycia Profesor Baka wzbudza szacunek i zaufanie. Przytoczę na zakończenie jedną z wypowiedzi Profesora dla miesięcznika „Bank”²⁰: „nigdy, ani wówczas, gdy chodziło o politykę i władzę, ani wtedy, gdy w grę wchodziły pieniądze, nie sprzeniewierzyłem się swoim zasadom. I to uważam za wartość najcenniejszą”.

Streszczenie

Artykuł poświęcony jest sylwetce Pana Profesora Władysława Baki. Opisuje jego dokonania jako naukowca, mentora młodych oraz bankowca. Podkreśla zasługi Pana Profesora w procesie reformowania polskiej bankowości.

Słowa kluczowe: biografia, reforma polskiej bankowości, bankowość, bankowość centralna, system gwarantowania depozytów

Abstract

The article is devoted to Professor Władysław Baka. It presents his achievements as an academic and a mentor of young people as well as a banker. The article underlines Professor merits in the process of the Polish banking sector's reform.

Key words: biography, Polish banking sector reform, banking, central banking, deposit guarantee scheme

---

²⁰ „Bank” nr 5 (56), maj 1997 r.